Oświadczenie złożone
przez senator Monikę Jadwigę Piątkowską
w dniu 29 kwietnia 2025 r.

Oświadczenie skierowane do minister klimatu i środowiska Pauliny Hennig-Kloski

Szanowna Pani Minister!

W trakcie rozmów z przedstawicielami branży rolnej często pojawia się temat wdrażania w Polsce przepisów rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/1115 z dnia 31 maja 2023 r. w sprawie udostępniania na rynku unijnym i wywozu z Unii niektórych towarów i produktów związanych z wylesianiem i degradacją lasów oraz uchylenia rozporządzenia (UE) nr 995/2010. Zarówno przedsiębiorcy, jak i rolnicy narzekają na brak prawodawstwa krajowego wdrażającego ten złożony i, co się z tym wiąże, trudny do wdrożenia system. Podczas rozmów zwracana jest uwaga na to, że krajowi producenci i przetwórcy soi, aby wprowadzić produkt na rynek, będą zobowiązani do udokumentowania, że produkt ten spełnia wymogi rozporządzenia, w tym poprzez wskazanie geolokalizacji wszystkich działek, na których wyprodukowano soję. Jakiekolwiek wylesienie lub degradacja lasów na danych działkach automatycznie dyskwalifikują pochodzące z tych działek towary i produkty objęte rozporządzeniem z wprowadzenia ich do obrotu, udostępnienia na rynku lub ich wywozu za granicę, a „w przypadku odnośnych produktów zawierających lub wytworzonych przy wykorzystaniu bydła oraz w przypadku takich odnośnych produktów, które były karmione odnośnymi produktami, geolokalizacja odnosi się do wszystkich zakładów, w których trzymano to bydło".

Rozporządzenie UE 2023/1115 weszło w życie 30 czerwca 2023 r. Wskazany zakaz wprowadzania do obrotu oraz udostępniania na rynku, jak również z niego wywożenia dotyczący m.in.: soi, w tym „CN 1201 Nasiona soi", „CN 1208 10 Mąka i mączka z nasion soi", „CN 2304 makuchy i inne pozostałości stałe, nawet mielone lub w postaci granulek, pozostałe z ekstrakcji oleju sojowego"; bydła, w tym żywego, mięsa z bydła oraz podrobów, w wersji pierwotnej rozporządzenia miał obowiązywać od dnia 30 grudnia 2024 r. Po jego nowelizacji rozporządzeniem 2024/3234, na wniosek przedstawicieli uczestników rynku, ma obowiązywać od dnia 30 grudnia 2025 r.

Uczestnicy rynku wskazują, że brak wyznaczenia właściwego organu odpowiedzialnego za wypełnienie obowiązków wynikających z przepisów rozporządzenia uniemożliwia im uzyskanie niezbędnych informacji na temat praktycznego podejścia do wdrażania postanowień rozporządzenia. Na etapie wypracowywania rozwiązań implementujących wymogi rozporządzenia na poziomie gospodarstwa rolnego czy też przedsiębiorstwa pojawia się wiele pytań, na które trudno jest znaleźć odpowiedzi pochodzące z wiarygodnego źródła, które będzie egzekwowało wymogi na poziomie kraju. Rozmówcy, często bardzo rozgoryczeni zaistniałą sytuacją, wskazują, że najpóźniej do 30 grudnia 2023 r. państwa członkowskie miały obowiązek zgłoszenia Komisji Europejskiej nazwy, adresu i informacji kontaktowych właściwych organów odpowiedzialnych za wypełnienie obowiązków wynikających z niniejszego rozporządzenia (na podstawie art. 14 ust. 2 rozporządzenia 2023/1115). Wskazują również, że władze UE wskazały, iż państwa członkowskie zapewniają, aby właściwe organy miały odpowiednie uprawnienia, były funkcjonalnie niezależne i miały zasoby do wypełnienia swoich obowiązków (art. 14 ust. 4 rozporządzenia). Rozporządzenie to przewiduje również możliwość udzielania podmiotom gospodarczym przez państwo członkowskie pomocy technicznej i innego wsparcia oraz doradztwa. Niestety, rozmówcy z żalem stwierdzają, że takiego wsparcia do tej pory nie otrzymali.

Należy zauważyć, że w Polsce w 2024 r. soja była uprawiana na powierzchni ok. 80 tysięcy ha, a z zagranicy co roku sprowadzanych jest ok. 3 milionów t śruty sojowej. Brak odpowiedniego wsparcia uczestników rynku we wdrażaniu wymogów wspomnianego prawodawstwa UE może skutkować brakami wymienionych towarów na rynku, co odbije się na ich działalności gospodarczej, jak również działalności ich klientów, w tym na przemyśle paszowym, producentach drobiu i świń. Ponadto w Polsce utrzymywanych jest ok. 6,3 miliona sztuk bydła, a sprzedaż wołowiny za granicę w 2024 r. sięgnęła 428 tysięcy t. Brak należytego przygotowania się sektora do sprawnego wdrażania wymogów rozporządzenia może utrudnić realizację eksportu, narażając tym samym producentów bydła oraz przetwórców na straty finansowe oraz utratę z trudem zdobywanych rynków zbytu.

Biorąc powyższe pod uwagę, zwracam się z wnioskiem o przekazanie informacji dotyczących:

— zakresu i terminu już zrealizowanych działań mających na celu wdrożenie w Polsce przepisów rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/1115 z dnia 31 maja 2023 r. w sprawie udostępniania na rynku unijnym i wywozu z Unii niektórych towarów i produktów związanych z wylesianiem i degradacją lasów oraz uchylenia rozporządzenia (UE) nr 995/2010;

— przyczyn występujących zaniechań w określeniu i zgłoszeniu Komisji Europejskiej nazwy, adresu i informacji kontaktowych właściwych organów odpowiedzialnych za wypełnienie obowiązków wynikających z niniejszego rozporządzenia (na podstawie art. 14 ust. 2 rozporządzenia 2023/1115);

— przyczyn braku udzielania w sposób systemowy, na szeroką skalę wsparcia uczestników rynku poprzez udzielanie podmiotom gospodarczym pomocy technicznej i innego wsparcia oraz doradztwa;

— zakresu i terminu planowanych działań mających na celu usunięcie wspomnianych zaniechań, w tym opracowania prawodawstwa krajowego dającego odpowiednim organom kompetencje we wdrażaniu wspomnianego systemu.

Odpowiednie wdrożenie wymienionego prawodawstwa ma bardzo duże znaczenie dla wspomnianych branż, jak również dla innych sektorów. Należy zauważyć, że na poziomie UE trwają dyskusje na temat objęcia tym systemem również innych rynków, w tym kukurydzy i drobiu, jak i innych obszarów, w tym torfowisk i mokradeł.

Ważne jest również podejmowanie wysiłków mających na celu uproszczenie istniejącego systemu. Działania te powinny być prowadzone na poziomie prawodawstwa UE poprzez zgłaszanie propozycji zmian. Istotne jest także przyjęcie pragmatycznego podejścia do wdrażania przepisów w obecnym brzmieniu. Wiele informacji niezbędnych do zasilania systemu w niezbędne informacje jest już w posiadaniu administracji w związku z wdrażaniem instrumentów wspólnej polityki rolnej. Takie informacje powinny być przekazywane automatycznie na potrzeby systemu bez angażowania uczestników rynku w te działania.

Odnosząc się do możliwych uproszczeń systemu na poziomie prawodawstwa Unii Europejskiej, należy zauważyć, że zgodnie z art. 29 rozporządzenia 2023/1115 Komisja Europejska klasyfikuje kraje pod względem ryzyka występowania wylesiania. Jeżeli kraj zostaje sklasyfikowany jako kraj o niskim ryzyku, na podstawie art. 13, podmioty w tym kraju wdrażają „uproszczoną należytą staranność”, czyli nie są zobowiązane do wypełniania obowiązków nakładanych przepisami art. 10 i 11, tj. dokonywania oceny ryzyka i zmniejszania ryzyka. Należałoby rozważyć możliwość zawnioskowania do KE, aby uczestnicy rynku we wspomnianym przypadku nie musieli również wypełniać obowiązków, o których mowa w art. 9, tj. zbierać informacji. To by znacznie uprościło wdrażanie systemu oraz zachęcało kraje do podejmowania działań, aby być zaklasyfikowanym jako kraj o niskim poziomie ryzyka deforestacji.

Monika Jadwiga Piątkowska